DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

18. november 1999 *

I sag C-442/97,

angående en anmodning, som Arbeidsrechtbank Brugge (Belgien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Jozef Van Coile

mod

Rijksdienst voor Pensioenen,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der

* Processprog: nederlandsk.

flytter inden for Fællesskabet, som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30. april 1992 (EFT L 136, s. 7),

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, D.A.O. Edward (refererende dommer), og dommerne J.C. Moitinho de Almeida, L. Sevón, J.-P. Puissochet og M. Wathelet,

generaladvokat: S. Alber
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Rijksdienst voor Pensioenen ved direktør G. Perl

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent P.J. Kuijper, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 24. marts 1999 er afgivet mundtlige indlæg af Rijksdienst voor Pensioenen ved konsulent J.C.A. De Clerck og af Kommissionen ved P.J. Kuijper,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 18. maj 1999,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 22. december 1997, indgået til Domstolen den 30. december 1997, har Arbeidsrechtbank Brugge i medfør af EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF) forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30. april 1992 (EFT L 136, s. 7, herefter »forordning nr. 1408/71«).

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag mellem Jozef Van Coile og Rijksdienst voor Pensioenen (herefter »RVP«) vedrørende udbetalingen af en alderspension.

Fællesskabsretten

3 Det bestemmes i artikel 46, stk. 1, litra a), i forordning nr. 1408/71:

»1. Såfremt de foreskrevne betingelser i en medlemsstats lovgivning for erhvervelse af ret til ydelser er opfyldt, uden at hverken artikel 45 [hensyntagen

til andre forsikrings- eller bopælsperioder] eller artikel 40, stk. 3 [ydelser ved invaliditet], behøver at bringes i anvendelse, gælder følgende regler:

a) Den kompetente institution beregner det ydelsesbeløb, der skal udredes:

i) dels i henhold til den for institutionen gældende lovgivning alene

ii) dels...«

4 Ved forordning nr. 1248/92 blev der bl.a. indsat en artikel 46b i forordning nr. 1408/71, som indeholder særlige bestemmelser om sammenfald af ydelser af samme art, der udbetales i henhold til lovgivningen i to eller flere medlemsstater. Det bestemmes i artikel 46b, stk. 2:

»Bestemmelserne i en medlemsstats lovgivning om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser finder kun anvendelse på en ydelse, der beregnes i henhold til artikel 46, stk. 1, litra a), nr. i), såfremt det drejer sig om:

a) en ydelse, hvis størrelse er uafhængig af længden af de tilbagelagte forsikrings- eller bopælsperioder, og som er anført i bilag IV, afsnit D,

eller

b) en ydelse, hvis størrelse fastsættes på grundlag af en fiktiv periode, der anses for at være tilbagelagt mellem tidspunktet for forsikringsbegivenhedens indtræden og et senere tidspunkt. I sidstnævnte [tilfælde] finder de nævnte bestemmelser kun anvendelse, såfremt der samtidig består ret til en sådan ydelse og:

i) enten en ydelse af samme art, medmindre to eller flere medlemsstater har indgået aftale om ikke at medregne samme fiktive periode to eller flere gange

ii) eller en ydelse af den i litra a) omhandlede art.

De i litra b) omhandlede ydelser og aftaler er anført i bilag IV, afsnit D.«

5 Ved forordning nr. 1248/92 blev der i forordning nr. 1408/71 foretaget visse ændringer, som præciserede grænserne for anvendelse af nationale antikumulationsregler, men som ikke påvirkede princippet heri (jf. dom af 22.10.1998, sag C-143/97, Conti, Sml. I, s. 6365, præmis 19).

Belgisk ret

6 Tvisten i hovedsagen vedrører anvendelsen af artikel 32b i den kongelige anordning af 21. december 1967 om almindelige bestemmelser om alders- og

efterladtepension til arbejdstagere, som ændret ved kongelig anordning af 5. april 1976 (*Moniteur belge* af 8.4.1976).

7 Det bestemmes i artikel 15, tredje afsnit, i kongelig anordning nr. 50 af 24. oktober 1967 (*Moniteur belge* af 27.10.1967):

»Kongen fastsætter reglerne for bevisbedømmelse vedrørende en beskæftigelse, som udløser ret til en alders- og efterladtepension, og fastsætter reglerne for, hvornår de perioder, som ikke er godtgjort, kan sidestilles med beskæftigelsesperioder.«

8 Artikel 32b, stk. 5 og 6, i den kongelige anordning af 21. december 1967, der er udstedt til gennemførelse af kongelig anordning nr. 50, har følgende ordlyd:

»En arbejdstager, som har været beskæftiget som sådan i perioden mellem den 1. januar 1938 og den 1. januar 1945, og for hvem der er foretaget en indbetaling, der mindst udgør det i stk. 2 fastsatte årlige beløb, anses for at have foretaget indbetalinger af en sådan størrelse, at vedkommende har godtgjort at have haft en regelmæssig hovedbeskæftigelse i hele perioden mellem det tidspunkt, hvor den godtgjorte beskæftigelse ophørte, og den 1. januar 1946.

Formodningen i henhold til stk. 4 og 5 anses kun for afkræftet for så vidt angår perioder, for hvilke vedkommende har krav på en pension i henhold til en anden belgisk pensionsordning, bortset fra ordninger for selvstændige, eller en udenlandsk ordning. Den anses endvidere for afkræftet, såfremt den pågældende

godtgør, at han har haft beskæftigelse som minearbejder, som sømand eller som fisker.«

9 Den således indførte formodning benævnes »krigsformodningsreglen«.

10 Bestemmelserne i artikel 32b i kongelig anordning af 21. december 1967 blev ophævet ved artikel 50, stk. 1, første afsnit, i den kongelige anordning af 4. december 1990 (*Moniteur belge* af 20.12.1990), men fandt fortsat anvendelse på pensioner som Jozef Van Coile's, der reelt begyndte at løbe før den 1. januar 1991.

Tvisten i hovedsagen

11 Jozef Van Coile, der er født i 1924, arbejdede i Belgien, først fra oktober 1941 til marts 1943, og derefter fra oktober 1945. Han arbejdede endvidere i Tyskland fra marts 1943 til maj 1945, først i Nürnberg og senere i nærheden af Dresden.

12 Den 22. september 1988 indgav han en ansøgning om en belgisk alderspension med virkning fra den 1. september 1989. Omkring samme tidspunkt indgav han til de kompetente institutioner i Forbundsrepublikken Tyskland en ansøgning om pension for den periode, hvor han havde været beskæftiget i Nürnberg.

13 Ved foreløbig afgørelse af 6. marts 1989 tildelte RVP Jozef Van Coile en pension, som var beregnet efter en beskæftigelsesperiode på 42/45, idet der navnlig — helt

eller delvis på grundlag af krigsformodningsreglen — blev taget hensyn til årene fra 1943 til 1945.

14 Ved afgørelse truffet den 19. juni 1995 af Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz (den tyske socialsikringsinstitution) blev Jozef Van Coile tilkendt en pension fra Forbundsrepublikken Tyskland for den periode, hvor han havde været beskæftiget i Nürnberg i 1943. Derefter traf RVP den 20. april 1990 en endelig afgørelse, hvorved Jozef Van Coile tilkendtes en pension for sin beskæftigelsesperiode fra oktober 1941 på grundlag af en brøk på 41/45, som også omfattede den periode, hvor han havde været beskæftiget i nærheden af Dresden.

15 Efter den tyske genforening i 1990 indgav Jozef Van Coile den 12. januar 1995 en anmodning til Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz om genoptagelse af sin sag med henblik på også at få tildelt en tysk pension for sin beskæftigelsesperiode på den tidligere Tyske Demokratiske Republiks område. Ved afgørelse af 19. juni 1995 tilkendte Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz ham pension med virkning fra den 1. januar 1995 beregnet på grundlag af samtlige beskæftigelsesperioder, der var tilbagelagt i Tyskland, herunder dem, som var tilbagelagt i den tidligere Tyske Demokratiske Republik.

16 Som følge af denne afgørelse foretog RVP den 26. juli 1995 en ny beregning af Jozef Van Coile's belgiske pension. I modsætning til beregningen i RVP's tidligere afgørelse, blev pensionsbeløbet beregnet på grundlag af en brøk på 40/45 i stedet for en brøk på 41/45, med henvisning til, at krigsformodningsreglen var afkræftet for de perioder, for hvilke Jozef Van Coile havde krav på tysk pension. Da summen af den belgiske pension og pensionen fra Tyskland var højere end pensionen i henhold til »national ret«, tilkendte RVP ham — i overensstemmelse med artikel 50 i forordning nr. 1408/71 — ikke noget tillæg.

17 Jozef Van Coile indbragte RVP's afgørelse for Arbeidsrechtbank Brugge, idet han påberåbte sig fællesskabsretten og Domstolens praksis til støtte for den opfattelse,

at nedsættelsen af hans belgiske pension ikke var i overensstemmelse med antikumulationsreglerne i forordning nr. 1408/71, herunder navnlig forordningens artikel 46b, stk. 2.

18 Under disse omstændigheder har Arbeidsrechtbank Brugge besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Artikel 32b, stk. 5, i Koninklijk besluit tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers (kongelig anordning af 21.12.1967 om almindelige bestemmelser om alders- og efterladtepension til arbejdstagere) indeholder følgende bestemmelse: 'En arbejdstager, som har været beskæftiget som sådan i perioden mellem den 1. januar 1938 og den 1. januar 1945, og for hvem der er foretaget en indbetaling, der mindst udgør det i stk. 2 fastsatte årlige beløb, anses for at have foretaget indbetalinger af en sådan størrelse, at vedkommende har godtgjort at have haft en regelmæssig hovedbeskæftigelse i hele perioden mellem det tidspunkt, hvor den godtgjorte beskæftigelse ophørte, og den 1. januar 1946'.

I artikel 32b, stk. 6, i den førnævnte kongelige anordning af 21. december 1967 bestemmes: 'Formodningen i henhold til stk. 4 og 5 anses kun for afkræftet for så vidt angår perioder, for hvilke vedkommende har krav på en pension i henhold til en anden belgisk pensionsordning, bortset fra ordninger for selvstændige, eller en udenlandsk ordning'.

Er en bestemmelse som bestemmelsen i artikel 32b, stk. 6, i den kongelige anordning af 21. december 1967 en bestemmelse i en medlemsstats lovgivning om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser, som ikke finder

anvendelse på en ydelse, der beregnes i henhold til artikel 46, stk. 1, litra a), nr. i), jf. artikel 46b, stk. 2, i forordning nr. 1408/71?«

Det præjudicielle spørgsmål

19 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om en national bestemmelse som den i hovedsagen omhandlede — hvorefter en arbejdstager, der i perioden mellem den 1. januar 1938 og den 1. januar 1945 var erhvervsmæssigt beskæftiget og indbetalte minimumsbidrag ifølge en social sikringsordning i den pågældende stat, anses for at have foretaget indbetalinger af en sådan størrelse, at vedkommende har godtgjort at have haft en regelmæssig hovedbeskæftigelse i hele perioden mellem det tidspunkt, hvor den godtgjorte beskæftigelse ophørte, og den 1. januar 1946, idet denne formodning dog ikke finder anvendelse på de beskæftigelsesperioder, hvor den pågældende har modtaget pension i henhold til en ordning i en anden stat — udgør en bestemmelse om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser i forordning nr. 1408/71's forstand.

20 Ifølge RVP og Kommissionen bør spørgsmålet besvares benægtende.

21 RVP har navnlig gjort gældende, at den belgiske lovgiver med indførelsen af krigsformodningsreglen har ønsket at sikre, at en person, der før krigen udøvede beskæftigelse som arbejdstager, og som på grund af krigen var nødt til at ophøre med denne beskæftigelse og dermed ikke er i stand til at godtgøre, at han i denne periode fortsat optjente ret til pension som hidtil, ikke skal lide under dette forhold.

22 Med henblik på at undgå tildeling af dobbeltpension for samme periode anses denne formodning imidlertid for afkræftet, såfremt den omstændighed, at der

tildeles en pension fra en anden stat bekræfter, at den pågældende ikke har været beskæftiget som arbejdstager i Belgien i den pågældende periode. Ifølge RVP foreligger der således et bevisspørgsmål, der løses ved hjælp af en fravigelig formodning, idet denne ikke kan kvalificeres som en bestemmelse om nedsættelse.

23 Kommissionen har tilføjet, at den foreliggende sag klart er forskellig fra Romano-sagen (dom af 4.6.1985, sag 58/84, Sml. s. 1679) og Conti-sagen, i hvilke den argumenterede for, at de nationale bestemmelser, der var tale om, skulle betragtes som bestemmelser om nedsættelse. Således vedrørte den første sag spørgsmålet, om en national bestemmelse, hvorefter antallet af tildelte fiktive år, som var nødvendigt for at opnå en fuldstændig beskæftigelsesperiode på 30 år, blev nedsat med det antal år, for hvilke den pågældende kunne gøre krav på en pension i medfør af en ordning i en anden medlemsstat, udgjorde en bestemmelse om nedsættelse. Den anden sag vedrørte kvalifikationen af en bestemmelse, hvorefter et tillæg til en ufuldstændig pension til en minearbejder, som havde arbejdet i mindst 25 år som grubeminearbejder, skulle nedsættes som følge af andre pensionsbeløb, der var modtaget fra en anden belgisk eller en udenlandsk ordning.

24 Ifølge Kommissionen kan »perioderne« med fiktive år eller med tillæg ikke tidsfastsættes. Det er således ikke muligt at være omfattet af to lovgivninger for »samme periode«. I den foreliggende sag er formodningen imidlertid knyttet til en bestemt periode (Anden Verdenskrig) og kan afkræftes ved bevis. Efter Kommissionens opfattelse udgør den i hovedsagen omhandlede bestemmelse således ikke en bestemmelse om nedsættelse.

25 Indledningsvis bemærkes, at Domstolen har fastslået, at en national regel må kvalificeres som en bestemmelse om nedsættelse, når den beregning, den fastlægger, har til virkning, at det pensionsbeløb, den pågældende har krav på

som følge af, at han har krav på en ydelse i en anden medlemsstat, nedsættes (jf. Conti-dommen, præmis 25).

26 I samme dom understregede Domstolen, at det ikke er muligt at undtage de nationale bestemmelser om nedsættelse fra de betingelser og begrænsninger for deres anvendelse, som er fastsat i forordning nr. 1408/71, ved at kvalificere dem som beregningsklausuler (jf. Conti-dommen, præmis 24).

27 Sådanne bestemmelser kan heller ikke undtages fra de betingelser og begrænsninger for deres anvendelse, der er fastsat i forordning nr. 1408/71, ved at kvalificere dem som bevisregler.

28 Den i hovedsagen omhandlede krigsformodningsregel er imidlertid en del af en lovgivning, hvis formål er at begrænse Anden Verdenskrigs negative virkninger på pensionsrettighederne for arbejdstagere, som er omfattet af den belgiske lovgivning.

29 Med henblik herpå anses en arbejdstager, der i perioden mellem den 1. januar 1938 og den 1. januar 1945 var erhvervsmæssigt beskæftiget i Belgien og indbetalte minimumsbidrag ifølge en social sikringsordning, for at have foretaget indbetalinger af en sådan størrelse, at han har godtgjort at have haft en regelmæssig hovedbeskæftigelse i hele perioden mellem det tidspunkt, hvor den godtgjorte beskæftigelse ophørte, og den 1. januar 1946.

30 Denne formodning kommer navnlig arbejdstagere til gode, der har været beskæftiget i Belgien, men ikke er i stand til at godtgøre, at de har indbetalt tilstrækkelige bidrag i alle de relevante år som følge af, at dokumenter er blevet

destrueret eller er bortkommet, ligesom formodningen begunstiger personer, der på grund af krigen ikke kunne fortsætte deres beskæftigelse i Belgien.

31 Det skal fremhæves, at den omtvistede formodning er en formodning om indbetaling af bidrag til den omhandlede belgiske ordning og ikke om beskæftigelse i Belgien. I et tilfælde som sagsøgerens kunne formodningen ikke afkræftes, blot fordi det var ubestridt, at han havde haft beskæftigelse i Tyskland i et vist tidsrum. Derimod var de hensyn, som foranledigede den belgiske lovgiver til at indføre krigsformodningsreglen i hans favør, fra det tidspunkt, hvor han fik tilkendt en pension for beskæftigelsesperioderne i Tyskland, ikke længere gældende for ham.

32 Under disse omstændigheder kan en national bestemmelse, hvorefter krigsformodningsreglen i denne situation ikke finder anvendelse på de beskæftigelsesperioder, hvor den pågældende har modtaget pension fra en anden social sikringsordning, ikke kvalificeres som en bestemmelse om »nedsættelse« i forordning nr. 1408/71's forstand. En sådan bestemmelse indeholder kun en fastsættelse af konsekvenserne af, at den pågældende — for alle eller visse af de beskæftigelsesperioder, for hvilke han ikke er i stand til at godtgøre, at han har betalt tilstrækkelige socialsikringsbidrag ifølge den omhandlede belgiske ordning — allerede modtager en pension fra en anden ordning.

33 Herefter skal det præjudicielle spørgsmål besvares således, at en national bestemmelse som den i hovedsagen omhandlede — hvorefter en arbejdstager, der i perioden mellem den 1. januar 1938 og den 1. januar 1945 var erhvervsmæssigt beskæftiget og indbetalte minimumsbidrag ifølge en social sikringsordning i den pågældende stat, anses for at have foretaget indbetalinger af en sådan størrelse, at vedkommende har godtgjort at have haft en regelmæssig hovedbeskæftigelse i hele perioden mellem det tidspunkt, hvor den godtgjorte beskæftigelse ophørte, og den 1. januar 1946, idet denne formodning dog ikke

finder anvendelse på de beskæftigelsesperioder, hvor den pågældende har modtaget pension i henhold til en ordning i en anden stat — ikke udgør en bestemmelse om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser i forordning nr. 1408/71's forstand.

Sagens omkostninger

34 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Arbeidsrechtbank Brugge ved kendelse af 22. december 1997, for ret:

En national bestemmelse som den i hovedsagen omhandlede — hvorefter en arbejdstager, der i perioden mellem den 1. januar 1938 og den 1. januar 1945 var erhvervsmæssigt beskæftiget og indbetalte minimumsbidrag ifølge en social

sikringsordning i den pågældende stat, anses for at have foretaget indbetalinger af en sådan størrelse, at vedkommende har godtgjort at have haft en regelmæssig hovedbeskæftigelse i hele perioden mellem det tidspunkt, hvor den godtgjorte beskæftigelse ophørte, og den 1. januar 1946, idet denne formodning dog ikke finder anvendelse på de beskæftigelsesperioder, hvor den pågældende har modtaget pension i henhold til en ordning i en anden stat — udgør ikke en bestemmelse om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 1248/92 af 30. april 1992.

Edward Moitinho de Almeida Sevón

Puissochet Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 18. november 1999.

R. Grass

Justitssekretær

D.A.O. Edward

Formand for Femte Afdeling